

QO'G'IRCHOQ TEATRI AKTYORLARINING KUYLASH TEXNIKASI

Uzoqov Dilmurod Sultonovich

O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti

“Vokal” kafedrası dotsenti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10010029>

Annotatsiya. Ushbu maqola qo'g'irchoqbozning sehrli ovozi, sehrli qo'llari, harakatchanligi, fitnes va qo'g'irchoqboz bo'lishi kerak bo'lgan chidamlilik va qo'g'irchoqbozning xususiyatlarini qamrab oladi.

Kalit so'zlar: san'at, teatr, sahna, qo'shiq, spektakl, qo'g'irchoq, drama, musiqali drama, opera, balet, tomoshabin, aktyor, aktyorning qo'li, xatti-harakati, xarakteri, sehrli.

SINGING TECHNIQUES OF PUPPET THEATER ACTORS

Abstract. This article covers the puppeteer's Magic Voice, magic hands, mobility, fitness, and the stamina and characteristics of the puppeteer that the puppeteer must have.

Key words: Art, Theater, stage, song, performance, puppet, drama, musical drama, opera, ballet, audience, actor, actor's hand, behavior, character, magic.

ТЕХНИКА ПЕНИЯ АКТЕРОВ КУКОЛЬНОГО ТЕАТРА

Аннотация. В этой статье рассказывается о волшебном голосе кукловода, волшебных руках, подвижности, физической форме и выносливости, которыми должен обладать кукловод, а также характеристиках кукловода.

Ключевые слова: искусство, театр, сцена, песня, спектакль, кукла, драма, музыкальная драма, опера, балет, зритель, актер, рука актера, поведение, характер, магия.

Tadqiqotchilarning fikricha, qo'g'irchoq teatrining paydo bo'lishi marhum ajdodlarni xotirlashning teatrlashtirilgan marosimi asosida sodir bo'lgan. Ushbu marosim qoidalariga ko'ra, marhumga eng yaqin odam uning niqobini kiyib, marhum kabi gapiradi va harakat qiladi. Keyinchalik bu marosim o'zining an'anaviy xususiyatlarini yo'qotib, oddiy tomoshaga aylangan, ibtidoiy mifologik e'tiqodlarning zaiflashishi va yo'qolishi natijasida bu ramziy shakllar qo'g'irchoqbozlar qo'liga o'tib, hal qiluvchi rol o'ynay boshlagan. qo'g'irchoq teatri tashkil etildi. Qo'g'irchoq teatri mavzulari rivojlana boshlaganligi sababli, niqoblar arsenali ham tobora xilma-xil bo'lib bordi. 11—12-asrlarda O'rta Osiyoda qo'g'irchoq teatri juda tez rivojlandi. Temuriylar davrida qo'g'irchoq teatri yanada ravnaq topdi, buni Alisher Navoiyning “Xamsa” asarida xalq hayotini qo'g'irchoq teatri sifatida tasvirlashi yaqqol tasdiqlaydi.

Qolaversa, XY asrda yashab o'tgan Husayn voiz Koshifiy “Futuvvatnomai sultoni ou juvanmardlik tarixi” asari to'rtinchi bobining ikkinchi qismini xalq qo'g'irchoq teatri tabiati va turlarini tasvirlashga bag'ishlagani ham bejiz emas. "Qo'g'irchoqbozlarning tavsifi" maxsus nomi bilan. . Jumladan, u shunday yozadi: “Qo'g'irchoq teatrining sharoiti qanday, deb so'rasalar, ayting: asosiy shart – qo'g'irchoqchining dono bo'lishi, haqiqatdan zavqlanishidir.

San'atning har bir turidan qat'i nazar, ijodkor qonun va uslublar asosida asar yaratadi, tomoshabin uni ko'radi, tinglaydi, bir olam zavq oladi. Balet teatridagi spektaklni tomosha qilar ekanmiz, iqtidorli ijrochilarning sahnadagi raqslariga maftun bo'lamiz. Operada esa biz ovozlari sehdan foydalanamiz. Shuning uchun, agar siz maftunkor va sehrli raqslarni ko'rish va ariyalarni

tinglash uchun balet va opera teatriga boradigan bo'lsangiz, birinchi navbatda qo'g'irchoqlarni tomosha qilish uchun qo'g'irchoq teatriga borasiz. "Qo'g'irchoq teatri shunchaki teatr san'ati janri emas, balki teatr, opera, balet, musiqali drama, operetta kabi mustaqil bir butundir. Shuning uchun janr sifatida rivojlanish, shu paytgacha e'tibordan chetda qolgan mavzu va obrazlarni kashf etish, janrlar ko'lamini kengaytirish, rejissyorlik uslubi va ijro vositalarini boyitish, unutilgan shakllarni tiklash zarur.

Shundagina qo'g'irchoq teatri o'z tarixi, o'z davri va turli toifadagi tomoshabinlar talabiga munosib bo'ladi. » 1 Qo'g'irchoq teatrida namoyish etilayotgan barcha ko'rinishdagi spektakllar yuksak fantaziya asosida, zamon talablari, jumladan, o'z davrining an'anaviy va axloqiy muammolari, illatlari asosida yaratilgan bo'lib, ularning badiiy yechimi bolalar uchun qiziqarli va tushunarli. rang-barang bo'lishi kerak. "Teatr, musiqali drama, balet yoki operada spektakl yaratishda aktyor birinchi personaj (figura), qo'g'irchoq teatrida birinchi personaj qo'g'irchoq, so'ngra bosh aktyor bo'ladi". hisoblanadi Qo'g'irchoq tirik, nafas oluvchi aktyor, inson yoki jonotning timsoli ekanligini bilgan holda (uning belgilari juda oz ekanligini biz juda yaxshi bilamiz), biz qo'g'irchoqni kuzatamiz, uning tirilishi mo'jizasini ko'ramiz. Biz inson xarakteri va hissiyotlarining ishonitirish kuchiga oshiq bo'lamiz.

Bir qarashda odamning xulq-atvori frazeologiyasi butunlay o'zgargan, harakat stereotiplari odat, mahoratga aylangandek tuyuladi. Keling, dramatik teatr aktyori va qo'g'irchoq teatri aktyorining mushak apparatining oddiy jismoniy harakatini taqqoslaylik. Aytaylik, dramatik aktyor sahnada o'tirishi kerak. Binobarin, harakat qilish tartibi birinchi navbatda miyada paydo bo'ladi. Bunday impuls afferent nerv orqali markaziy asab tizimiga boradi va u yerdan periferik harakat tomirlariga o'tadi va bu tomirlar bo'ylab elka, dumba, oyoq va boshqa qismlarning mushaklarini harakatga keltiradi.

Kerakli mushaklarning cho'zilishi yoki qisqarishi miya nazorati bilan amalga oshiriladi. Reflektor bilan kamon katlansa bo'ladi, ya'ni odam o'tiradi. Qo'g'irchoqbozda bu refleks jarayonining birinchi qismi dramatik aktyordagi kabi bo'ladi, lekin oxiri boshqacha. Nerv tomirlari orqali pozani aktyor emas, qo'g'irchoq bajaradi. Qo'g'irchoqning o'tirishi uchun butunlay boshqacha fiziologik xatti-harakatlar amalga oshiriladi. Boshqacha aytganda, elka, bilak, tirsak va barmoq mushaklari harakatga keladi. Natijada, qo'g'irchoq kerakli holatga o'rnatiladi. Qo'g'irchoq aktyorining tanasida qanday jarayon sodir bo'ladi. Aktyor va sahna xarakteri, ya'ni qo'g'irchoq harakati o'rtasida doimiy funksional bog'liqlik mavjud.

Fiziologlar va sportchilarning fikriga ko'ra, qo'g'irchoq teatri aktyorining tanasida ideomotor harakat sodir bo'ladi, harakat haqidagi fikr qisman qisqarish va mushaklarning qisqarishiga teng. Aktyorning ongida etuk va qo'g'irchoq ifodalanishi kerak. Ana shundagina sahna xarakterining plastik belgilari, har bir spektakldagi qo'g'irchoqning qattiq harakati, sahna hayotining bir lahzalik xususiyatlari namoyon bo'ladi.

O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti qo'g'irchoq teatri kafedrasida aktyorlar tayyorlash asosan Stanislavskiy tizimi asosida olib boriladi. Qo'g'irchoqlar bilan aktyorlik mashg'ulotlari, albatta, Stanislavskiy tizimiga asoslangan aktyor psixotexnikasi elementlari, jonli reja bilan parallel ravishda amalga oshiriladi. Ammo bu jarayonda ikki xil mashqning o'zaro ta'siri va ularning o'zaro ta'sirining zarur mezonlari buzilmasligi kerak. Qo'g'irchoq teatri aktyorlarini tayyorlash bo'yicha ish boshlanganiga o'ttiz yildan ortiq vaqt o'tdi. Institutni bitirgan Respublika

qo'g'irchoq teatri va viloyat qo'g'irchoq teatrlarining sobiq talabalarining aksariyati teatr artistlarini tayyorlagan. Biroq keyingi yillarda viloyat teatrlarida malaka oshirgan mutaxassislar soni kamayib borayotgani tashvishlanarli. Albatta, institut har yili qo'g'irchoqbozlik bo'limi bitiruvchilarini qabul qiladi.

Lekin ularning aksariyati viloyat teatrlariga bormaydi, ishlamaydi. Boshqa sohalarga kirishayotganlar ham bor. Ammo savolning yana bir jiddiy jihati bor. Institutda o'qigan bo'lish teatrga malakali qo'g'irchoqboz aktyor keladi, bu kasb uning kasbi va kundalik turmush tarziga aylanadi, degani emas. Yigit-qiz shu ta'lim sohasiga qadam qo'ysa, kasb tanlagach, qalb amriga bo'ysunadimi yoki boshqa holatlar tufaylimi, shunaqa savol. Ba'zan sharoitga ko'ra, masalan, drama bo'limiga da'vogarlar ko'p bo'ladi, tanlov ko'lamini tufayli qo'g'irchoqbozlik bo'limiga ham kirib kelayotganlar bo'ladi. Bunda o'quvchi o'zida tub o'zgarishlarni amalga oshirmasa, qo'g'irchoqqa muhabbat tuyg'usini shakllantira olmasa, u rassom bo'lmaydi.

Qo'g'irchoqboz o'ziga xos tip bo'lib, boshqa janr aktyorlaridan farq qiladi. Uning boshqalardan farqi faqat professional mahorati va qo'g'irchoqbozligi bilan cheklanmaydi. U boshqa turdagi odam. Bilamizki, o'z san'atini, badiiy iste'dodini, o'z qiyofasini jamiyatga ko'rsatishga intilgan (bu xususiyatning yomon tomoni yo'q, bu har bir ijodkorning qonuniy xohish-irodasi) uzoq vaqt parda ortida qola olmaydi. u zerikadi, o'zini topa olmaydi. Demak, qo'g'irchoq aktyorining asosiy xususiyatlaridan biri kamtarlikdir. Shubhasiz, bu sifat boshqa janrdagi ijodkorlarga ham xosdir, lekin bu sifatlar dramatik teatr va qo'g'irchoq teatrida turli nisbatlarda namoyon bo'ladi va namoyon bo'ladi. Shuni ta'kidlash kerakki, qo'g'irchoq teatri aktyori uchun o'zi emas, balki undan tashqaridagi borliq, ijro asbobi - qo'g'irchoq va u bilan bog'liq vaziyat katta ahamiyatga ega. Shu bilan birga, qo'g'irchoq teatri aktyoriga xos bo'lgan ko'rinmaslik xususiyati bilan bog'liq bo'lgan kamtarlik juda faol, mazmunli mehnat, ijodiy izlanishga to'la bo'ladi, bu odam qo'g'irchoq san'atining odamimi, u yerda topiladimi?, qisqasi, u professionalmi yoki o'zini ko'rsatmaydi. Umuman aktyorlikning eng chuqur tavsifi uning organik tabiati, qo'g'irchoqni jonlantirishdagi inoyatidir.

O'zbekiston Davlat san'at va madaniyat instituti professori, O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan yoshlar murabbiyi janob Ashurova qo'g'irchoq teatri aktyori haqida shunday dedi: "Qo'g'irchoq teatri aktyori uchun eng zaruri rejissyorlik, ya'ni uning harakatchanligidir. qo'llarning. Inson xulq-atvorining eng faol ijrochisi bo'lgan qo'l qo'g'irchoq teatrida o'zining sehr va sehrini namoyon etadi.

Dramaturg asaridagi obrazlar rassom va qo'g'irchoqbozning ijodiy ko'magida jonlanadi, qo'g'irchoq teatri aktyorlari esa jonlanib, o'zini mantiqiy va maqsadli tutishga moyil bo'ladi. Buning uchun qo'g'irchoqchidan juda harakatchan, qo'lida chiniqqan va kuchli bo'lish, qo'g'irchoqlarni katta mahorat bilan boshqarish va turli mantiqiy harakatlarni bajarish talab etiladi. U yalang'och holda, qo'lqop va ro'mol bilan turli harakatlar qiladi va shu bilan turli harakatlar yaratadi. tasvirlar va uning boy imkoniyatlarini ko'rsatadi.

Shuning uchun qo'g'irchoqboz qo'lining harakati cheksiz imkoniyatlarga ega bo'lishi kerak. 3 Qo'g'irchoqbozning qo'llari uning nervlari va jismoniy energiyasini qo'g'irchoqning plastik xatti-harakatiga aylantiradigan, shovqin va sisilarni yorituvchi noyob vositadir. Qo'g'irchoq spektaklidagi personajning emotsional holatining o'zgarishiga barmoqlar harakati, bilakning turli mashqlari yoki barmoqlarning nutq yoki ovozni boshqarish uchun nozik harakati sabab bo'ladi.

Teatrning asosiy maqsadi tomoshabinlarni ezgulikka da'vat etish, ularning madaniyati, ma'naviyati va dunyoqarashini kengaytirish, qiziqarli va hayajonli dunyoni taqdim etishdan iborat. Yuqori sharhlovchi, albatta, tomoshabindir. Tomoshabinning dunyoqarashini kengaytirish rassomlarning vazifasidir. Teatr va ommani ikki ajralmas elementga qiyoslash mumkin. Chunki tomoshabin bo'lmasa, teatrning mavjudligi va qo'g'irchoqbozning ixtisosligi so'roq ostida qoladi.

REFERENCES

1. Qodirov M., Qodirova S. Qo'g'irchoq teatri tarixi. -TJ Talkin, 2006 yil
2. Ashurova M. T. Qo'g'irchoq teatri maktabi, 2007 y
3. Boltaboeva, U. va Madaminov, S. (2021). AN'NAVIY O'ZBEK TEATRINI RIVOJLANISH OMILLARI. TA'LIMDAGI JORIY TADQIQOTLAR JURNALI, 2(11), 32-40.
4. Boltaboeva, U. (2021). Sahna san'ati: kompozitsiya va diapazon. Madaniyat va zamonaviylikning xalqaro sharhi, 11, 16-24.
5. Boltaboeva, U. (2021). Kelajak aktyorlarini tayyorlashga pedagogik yondashuvlar. Sharq san'ati va madaniyati, 2(3), 88-98.
6. Boltaboeva, U. va Xalilov, Y. (2021). Teatr san'atining o'ziga xos xususiyatlari. Sharq san'ati va madaniyati, 2(3), 40-48.
7. Boltaboyeva, U. va Yu, K. (2021). Rejissyorning monolog va rejissyor ishi. TA'LIMDAGI TADQIQOTLAR JURNALI,